

Ярослав КНИШ

кандидат історичних наук

молодший науковий співробітник відділу історії середніх віків

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8932-8322>

e-mail: jaroslav.knysh63@gmail.com

СТРАТА ІГОРЕВИЧІВ У ГАЛИЧІ¹

Проаналізовано драматичні події кінця XII – початку XIII ст., пов'язані з боротьбою представників роду Рюриковичів, зокрема нащадків Ігоря Святославича, за контроль над Галицьким князівством після смерті князя Романа Мстиславича. Акцентовано на політичних інтригах, міждинастичних конфліктах, зраді союзників і винятковій жорстокості подій, що відбулися внаслідок цих суперечок. Описано історію захоплення Галицького князівства Ігоревичами (синами Ігоря Святославича), зокрема Володимиром, Святославом та Романом, у 1206 р. Показано, як після короткочасного утвердження в Галичі Ігоревичі втратили владу через супротив місцевої знаті та населення, що підтримували іншого претендента – князя Мстислава Удатного, а також через жорстоку поведінку Ігоревичів, зокрема стосовно місцевих бояр.

Особливу увагу приділено трагічному фіналу цих подій – полону та публічній страті Ігоревичів. Зазначено, що Святослав та Роман були схоплені, осліплені й жорстоко вбиті, що стало рідкісним прецедентом у тогочасній князівській практиці. Вказано, що цей випадок був зумовлений надмірною жорстокістю, зневагою до місцевих порядків і зрадою союзників. Зауважено, що князь Володимир Ігоревич, який зміг утекти, уник цієї долі, однак втратив політичний вплив.

Розглянуто джерела, передусім літописи, звернено увагу на тенденційність окремих повідомлень, а також наголошено на морально-етичній оцінці цих подій у тодішній історичній пам'яті. Потрактовано «галицьку трагедію» як кульмінацію амбітних, але необґрунтованих претензій Ігоревичів на галицький престол і як символ краху стороннього втручання в місцеву політичну традицію.

Підсумовано, що поразка Ігоревичів стала логічним наслідком відсутності підтримки місцевої еліти, некомпетентного управління та нехтування моральними і політичними нормами Русі. Виснувано, що цей епізод засвідчив зміну парадигми влади в Галицькому князівстві, де місцева знать і громада все активніше впливали на вибір князя, перетворюючи регіон на своєрідну олігархічну республіку.

Ключові слова: Ігоревичі, Галич, страта, боярство, Русь.

¹ Стаття є доопрацьованим варіантом матеріалу, опублікованого у збірнику наукових праць «Галич» у 2017 р.

Після смерті 19 червня 1205 р. князя Романа Мстиславича розпочалася довготривала боротьба між різними претендентами на його спадщину. Кілька спроб утвердитися на цих землях здійснили сини Ігоря Святославича і невідомої на ім'я дочки Ярослава Володимировича Осмомисла². Останній раз вони прибули на галицькі землі весною 1211 р., змігши вигнати з них угорців. Старший із братів – Володимир – сів тоді у Галичі, своєму сину Ізяславу дав Тереховлю, Святослав зайняв Перемишль, а Роман – Звенигород. Однак правління цих володарів досі викликає чимало дослідницьких запитань.

Мета статті – дослідити політику князів Ігоровичів у Галичі крізь призму боярської опозиції.

Однією з найважливіших своїх проблем, якщо не основною, Ігоровичі вважали могутнє і непокірне місцеве боярство. У першій половині літа 1211 р. вони організували масове винищення галицьких бояр, яких вбили приблизно пів тисячі, зокрема загинули Юрій Вітанович і Ілля Щепанович (Шахматов, 1998b, с. 723–724)³. Серед тих, хто врятувався, був Володислав Кормильчич, Судислав і Філіпп, які попрямували в Угорщину. Вони змогли домовитися із королем Андрієм II (András II), щоб він послав проти Ігоровичів військо і разом із ним малолітнього Данила Романовича, якого планували посадити на галицькому столі.

Святослава Ігоровича перемишляни видали угорцям без боротьби. Однак звенигородці завзято оборонялися. Роман, побачивши, що сили нерівні, вирушив на пошуки допомоги серед руських князів, проте його схопили на мості у Шумську. Володимир Ігорович не наважився вступити в бій з угорським військом і загонами руських князів, які прийшли на допомогу Данилові, тому втік із Галича зі своєю сім'єю. Полонених Ігоровичів угорці планували відвезти до короля Андрія II, але галичани зуміли їх викупити.

Серед науковців здавна триває дискусія щодо кількості Ігоровичів, повішених у вересні 1211 р., адже літописи називають різні цифри. Одні дослідники вважають, що галичани стратили двох князів (див. напр.: Грицак, 1958, с. 65; Гуцин, 1993, с. 97; Майоров, 2001, с. 407; Волощук, 2007, с. 109), інші – трьох (див. напр.: Солов'єв, 1964, с. 381; Котляр, 2002, с. 16, 178; Ставиский, 2005, с. 28; Войтович, 2011, с. 238). Основні суперечки ведуться навколо історичності особи Ростислава Ігоровича. Деколи доходило до курйозів. Так, Володимир Пашуто вважав, що повісили тільки двох князів (Пашуто, 1950, с. 198), проте в іншому місці своєї монографії пише про участь Ростислава разом із братами у Чернігівському князівському з'їзді 1206 р. (Пашуто, 1950, с. 218). Літописи повідомляють, що на ньому був присутній *«Володимиръ Игоревич съ своєю братьею»* (Тихомиров, 2004, с. 104; Норов, 2001, с. 112), не уточнюючи, хто ще саме з його братів перебував на снемі.

Серед науковців домінує твердження, що Галицько-Волинський літопис повідомляє про страту галичанами трьох Ігоровичів – Романа, Святослава і

² Серед дослідників «Слова о полку Ігоревім» домінує твердження, що дочка Ярослава Володимировича Осмомисла мала ім'я Євфросинія (Лихачев, 1976, с. 161; Рыбаков, 1971, с. 299; Махновець, 1989, с. 74, 133). Проте у літописах воно відсутнє, а вперше згадане в «Родословнику» Катерини II (Екатерина II, 1901, с. 78, 88), але джерельна вартість використаних у ньому матеріалів досить непевна.

³ Відзначу, що у списках Хлебніковському, Погодінському, Єрмолаївському і Марка Бундура (Яроцькому) немає звістки про чисельність убитих бояр (Пріцак, 1990, с. 310, 658; Шахматов, 1998, с. 59; БАН). Висловлюю вдячність д-ру габ. Даріушу Домбровські (Dariusz Dąbrowski) за надані фотографії фрагментів списку Марка Бундура, використані у цій статті.

Ростислава. Проте у різних списках цієї писемної пам'ятки простежуються дві версії щодо кількості повішених князів. В Іпатіївському списку спочатку читалося: «... ятым же бывшим княземъ Роману, Святославоу Ростиславичи» (Шахматов, 1998b, с. 727), але згодом, в останньому слові наприкінці літери «ичи» вишкрябали і замість них написали тільки графему «у». Тобто, спочатку читалося, що схопили двох князів – Романа і Святослава Ростиславичів, але згодом, після редакторської правки, – вже трьох: Романа, Святослава і Ростислава.

У списках Хлебніковської редакції, Хлебніковському і Погодінському, читаємо: «Роману, Ростиславоу, Святославоу» (Пріцак, 1990, с. 312, 659), тобто тут перелічені три князі, але другий і третій, порівняно з Іпатіївським, поміняні місцями. Однак у списках Ермолаївської редакції – Ермолаївському і Марка Бундура (Яроцькому) – йдеться тільки про двох князів: «Роману Ростиславичю⁴ и Святославу» (Шахматов, 1998с, с. 60; БАН), тобто тут фігурують Роман Ростиславич і Святослав.

Очевидно, в одному зі списків, який був попередником Іпатіївського, слово «Ростиславич» стояло після імені «Роман», і лише згодом один із переписувачів або редакторів подумав, що воно не на своєму місці, тому переставив його після слова «Святослава» і виправив на «Ростиславичів». У такому вигляді ці слова переписали в Іпатіївський список. Через певний час один із його читачів зрозумів, що тут перелічуються страчені Ігоревичі, тому вирішив виправити помилково написане, на його думку, слово «Ростиславичі» на правильне «Ростислав». Так із двох князів – Романа Ростиславича і Святослава – редагуванням тексту в Іпатіївському списку зробили трьох: Романа, Святослава і Ростислава.

В одному зі списків, який був генетичним попередником Хлебніковського, переписувач (або редактор), уважно читаючи літописний текст, подумав, що хтось помилково написав замість «Ростислав» «Ростиславич», зробивши з двох князів одного – Романа Ростиславича, тому він виправив «Ростиславича» на «Ростислава». Через таке редагування у Хлебніковському і Погодінському списках князі перелічені в іншій послідовності, ніж в Іпатіївському: «Роман, Ростислав і Святослав». Відзначу, що в Густинському літописі і «Хроніці з літописів стародавніх» Феодосія Софоновича, які користувалися списками Хлебніковської редакції, ці три князі перелічені в такій самій послідовності (Кучкин, 2003, с. 112; Толочко, 2013, с. 281; Софонович, 1992, с. 130). Проте у списках Ермолаївської редакції – Ермолаївському і Марка Бундура (Яроцькому) – читаємо, що галичани схопили «Романа Ростиславича і Святослава». Мабуть, тільки у них цей уривок Галицько-Волинського літопису не зазнав редагування і так читався у манускрипті, з якого виводять свій родовід усі сучасні списки.

Виникає логічне запитання: як і коли вкралась така прикра помилка у текст Галицько-Волинського літопису? Немає сумніву, що у його архетипі, укладеному наприкінці XIII ст., читалося про страту галичанами тільки двох князів – Романа і Святослава Ігоревичів. Імовірно, до такої неточності спричинився дефективний стан манускрипту, із якого виводять свій родовід усі списки, які дійшли до наших днів. Імовірно, й інші фрагменти літопису переписувачі не змогли завжди правильно відчитати. На таку думку, зокрема, наводять численні кількарядкові пропуски в Іпатіївському рукописі (див.: Шахматов, 1998а, с. VII–VIII), який (через один-два проміжні списки) відтворює текст цього манускрипту. Найімовірніше, у ньому було пропущено слово «Ігоревичів»

⁴ «Ростиславичу» у списку Марка Бундура (Яроцького).

і згодом написане над рядком, але або нерозбірливо, або через пошкодження воно важко відчитувалося. Переписувач неправильно його зрозумів («Ростиславич» замість «Ігоревич») і механічно поставив між Романом та Святославом.

Найдавнішим списком Іпатіївського літопису є Іпатіївський, створення якого дослідники датують у межах перших трьох десятиліть XV ст. Ніколай Ліхачов (Николай Лихачев) на основі вивчення почерків і філіграней вважав, що його переписано орієнтовно 1425 р. (Лихачев, 1891, с. 52–53), цю думку підтримав Алексей Шахматов (Алексей Шахматов) (Шахматов, 1998а, с. VI)⁵. Проте Дмитрій Ліхачов (Дмитрий Лихачёв) відніс його копіювання до початку XV ст. (Адрианова-Перетц, 1999, с. 365), а Борис Клосс – до кінця 10-х – початку 20-х років XV ст. (Клосс, 1998, с. F). Хлебніковський список «молодший» на понад 100 років. Якщо А. Шахматов датував його створення в межах XVI ст. (Шахматов, 1998а, с. VIII), то Б. Клосс звузив час переписування до кінця 50-х – початку 60-х років XVI ст. (Клосс, 1998, с. G).

Враховуючи датування Іпатіївського рукопису, можна припустити, що між ним і манускриптом, із якого виводять родовід усі сучасні, були щонайменше один-два (якщо не більше) списки. Найімовірніше, в останній чверті XIV ст. цей манускрипт мав досить багато дефектів. Загублено деякі аркуші, а на окремих фрагментах сторінок текст виявився втраченим або нечитабельним. Тоді з цього рукопису зробили список, який став основою всіх наступних. Вищезгаданий манускрипт зазнав багато пошкоджень, мабуть, не через старість, а внаслідок бурхливих подій середини XIV ст., які пережили галицько-волинські землі.

Як уже зазначено, в Іпатіївському списку спочатку читалося, що були страчені Роман і Святослав Ростиславичі, але згодом відбулося виправлення «Ростиславичі» на «Ростислав». Видавці не датували це редагування, але, найімовірніше, воно сталося не пізніше XVI ст. Також в одному зі списків попередників Хлебніковського хтось виправив у XV ст. або в першій половині XVI ст. одного князя «Романа Ростиславича» на двох – «Романа» і «Ростислава». Отже, у XV–XVI ст. у списках Іпатіївської і Хлебніковської редакцій під пером переписувачів та редакторів повстав міфічний князь Ростислав, а Роман Ігоревич став Ростиславичем найімовірніше в другій половині XIV ст.

У Новгородському першому літописі старшого ізводу під помилковою датою 1214 р. наведено слова князя Всеволода Чермного, який говорив, що *«братя моя есте 2 князя повесили вы вь Галици, яко злодѣя»* (Насонов, 2000, с. 53). Цю звістку запозичили й інші новгородські літописи (Насонов, 2000, с. 251; Покровский, 2000, с. 184; Кистерев и Тимошина, 2000, с. 263; Новикова, 2004, с. 79). Проте Всеволод Чермний не був рідним братом страченим Ігоревичам. Він був сином Святослава Всеволодовича (†1194), внуком Всеволода Ольговича (†1146) і правнуком Олега Святославича (†1115). Роман і Святослав були синами Ігоря Святославича (†1202), внуками Святослава Ольговича (†1164) і правнуками Олега Святославича. Отже, Всеволод Святославич Чермний і Роман та Святослав Ігоревичі були троюрідними братами, правнуками Олега Святославича.

У деяких літописах збереглися фрагменти Київського літопису кінця 30-х років XIII ст. Найповніше вони відображені в Московському великокнязівському літописному зводі 1479 р. (відомий за одним Ермітажним списком, датованим 50–60-ми роками XVIII ст.) і Московському великокнязівському зводі

⁵ Відзначу, що А. Шахматов також висловлював іншу думку щодо часу створення списку, датуючи його серединою XV ст. (Шахматов, 1916, с. LIII).

кінця XV ст. (виданий за єдиним Уварівським списком, переписаним у перших двох десятиліттях XVI ст.), а також у низці інших літописів, зокрема у Єрмолинському та Воскресенському. Дослідники вважають, що звістка про страту Ігоревичів запозичена у них із Київського літопису кінця 30-х років XIII ст. (Лимонов, 1967, с. 111; Толочко, 2005, с. 203). У ньому було зазначено, що галичани «изымаша князи своѣ Игоревичи 3, Романа съ братома, и бивше ихъ повѣша ихъ» (Тихомиров, 2004, с. 108; Покровский, 1910, с. 63; Норов, 2001, с. 117). Із наведеної цитати виходить, що в Галичі повісили трьох князів Ігоревичів – Романа із двома братами.

Відзначу, що попередня звістка, яка стосувалася Галича в Київському літописі кінця 30-х років XIII ст., датована осінню 1210 р. і повідомляє про короткотривале князювання в ньому Ростислава Рюриковича (Тихомиров, 2004, с. 108). Може скластися враження, що літописець не знав про бурхливі події, які відбувалися в Галичі впродовж наступного року. Проте більш імовірно, що наявна в нього інформація була неповна і суперечлива. Мабуть, у вищевказаному літописі кілька років не велися щорічні записи, можливо, через зміну особи літописця або з інших причин. Тому він не був впевнений, хто у вересні 1211 р. князував у Галичі, і подумав, що і як рік тому, Роман Ігоревич, хоча, як було зауважено вище, Володимир Ігоревич. Через свою недостатню поінформованість літописець вирішив зупинитися тільки на найрезонанснішій події, яка сталася впродовж цього року – страті Ігоревичів. Але й тут він допустив помилки, написавши, що галичани повісили трьох, а не двох Ігоревичів, мабуть, також через слабку свою обізнаність про цю подію.

Більш повний текст цієї звістки із Київського літопису кінця 30-х років XIII ст., на мою думку, наявний у Никонівському літописі: «Того же лѣта Галичане возненавидѣша своего господина князя Романа Игоревича и братиѣ его, и начята о немъ зло мыслити, како бы его уморити, и хотѣша зеліемъ уморити, и не случися имъ, и хотѣша инако ловъ на него поставити, и тако не случися имъ ... и изимаша князи своа три Игоревичи, князя Романа Игоревича и братъю его, и много биша ихъ, и по улицамъ водяще биша ихъ, и повѣшаша ихъ всѣхъ, и з женами и з дѣтми ихъ» (Бычков, 1885, с. 63). Дослідники вважають, що у Никонівському літописі відобразилася більш повна редакція Південноруського літописного зводу. Борис Рыбаков (Борис Рыбаков) датував його використання 1137–1170 рр. (Рыбаков, 1972, с. 272–274). Борис Клосс думав, що це відбувалося з кінця XI до початку XIII ст. (Клосс, 1980, с. 185). На мою думку, фрагменти Київського літопису кінця 30-х років XII ст. у Никонівському літописі простежуються до здобуття монголо-татарами Києва.

Дещо іншу версію перебігу цих подій подає Василій Татищев (Василий Татищев): «Пришедшим же утром близ Галича без вести, тогда галичане поимаше князя Романа и Володимира, биша и ругаху их со женами и детьми, но последи повесиша пред градом» (Татищев, 1964, с. 342). У процитованому уривку дивує твердження, що було страчено Володимира Ігоревича, адже, як відомо з Галицько-Волинського літопису, він разом із своєю сім'єю зміг втекти із Галича (Шахматов, 1998b, с. 726; Пріцак, 1990, с. 311, 659). Вирішити цю проблему можна, уважно прочитавши фрагменти «Історії Російської», у яких описано перебування Ігоревичів на землях Галицько-Волинського князівства після смерті Романа Мстиславича. Василій Татищев пише тільки про двох із них – Володимира і Романа. Він не знав, що разом із братами тут перебував також Святослав. Тому російський історик вирішив, що галичани стратили саме

їх. Відзначу, що В. Татищев, описуючи події, опирався на Никонівський літопис (Пештич, 1961, с. 235–236). Із нього він запозичив інформацію, що Володимир Ігоревич, вигнавши із Володимира-Волинського Романовичів, посадив у ньому «брата свого Романа Ігоревича» (Татищев, 1964, с. 333; Бычков, 1885, с. 52). В інших літописах, у яких наявний цей уривок, зазначено, що старший Ігоревич «выгна Романовича Данила из Володимира и посади в немъ брата своего» (Тихомиров, 2004, с. 105; див. також: Покровский, 1910, с. 61; Норов, 2001, с. 113), не називаючи його імені. Сумнівними видаються й інші, наведені В. Татищевим, факти у сюжеті про страту Ігоревичів, відсутні у Никонівському літописі.

Імператриця Катерина II (Екатерина II) у «Записках» назвала імена шістьох синів Ігоря Святославича (Екатерина II, 1901, с. 88), але серед них немає Ростислава Ігоревича. Опираючись на «Історію» В. Татищева, вона також вважала, що галичани стратили Романа і Володимира. Із чотирьох інших Ігоревичів науковцям нічого не відомо тільки про Гліба. До синів Ігоря Святославича імператриця Катерина II помилково зарахувала Ізяслава, який насправді був його внуком, але сином Володимира Ігоревича. Він кілька місяців у 1211 р. був теребовельським князем, брав участь у вересні 1211 р. у битві під Звенигородом і, мабуть, загинув на р. Калка у 1223 р. (Тихомиров, 2004, с. 121). Інші два Ігоревичі – Олег і Святослав – добре відомі дослідникам.

Польські латиномовні писемні джерела називають іншу кількість страчених князів – п'ять. Каталог краківських єпископів (редакція V домініканська) містить недатоване повідомлення, що сандомирський каштелян Сулислав (Sulislaus, або, як вважають, Судислав Бернартович із Галицько-Волинського літопису), посланий польським князем Леськом (Leszko II), полонив руського князя Святослава разом із чотирма князями, яких згодом повісили (Szymański, 1974, s. 90). Подібну інформацію, але датовану 1206 р., знаходимо в хроніці Яна Длугоша (Jan Długosz) (Długossius, 1973, p. 119–120; Щавелева, 2004, с. 197–198, 357). Проте у статті під 1211 р. названо імена князів, яких взяв у полон сандомирський каштелян Сулислав – Святослав Мстиславич, Георгій, Ярослав, Володимир і Костянтин, але їх відпустив князь Лесько (Długossius, 1973, p. 212–213; Щавелева, 2004, с. 204–205, 358). Більшість дослідників вважають, що у цих двох фрагментах мовиться про страчених у вересні 1211 р. у Галичі Ігоревичів, але науковців насторожує їхня кількість.

Найімовірніше, у цих звістках йдеться не тільки про повішених князів, але й про їхніх жінок і дітей, як написано у Никонівському літописі. Писемні джерела нічого не повідомляють про дружину або сім'ю у Романа Ігоревича. Натомість, Святослав Ігоревич був одружений із Ярославом Рюриківною (Шахматов, 1998b, с. 659; Dąbrowski, 2008, s. 468–470). Відома тільки одна їхня дочка – Агафія, яка вийшла заміж за мазовецького князя Конрада I Казимировича (Kondrat I) (Jasiński, 2001, s. 33–38). На мою думку, у Святослава і Ярослава народилися щонайменше ще дві дитини. Приблизно у вересні 1211 р. галичани стратили двох їхніх синів, мабуть, підліткового віку.

Однією із найтрагічніших сторінок боротьби за спадщину Романа Мстиславича безумовно була розправа галичан із полоненими Ігоревичами. У вересні 1211 р. у Галичі стратили князя Романа Ігоревича із братом Святославом, його дружиною Ярославом і двома їхніми дітьми. Князя Ростислава Ігоревича ніколи не існувало, він з'явився у списках Іпатіївської і Хлебниківської редакцій Галицько-Волинського літопису з-під пера редакторів і переписувачів у XV–XVI ст.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Адрианова-Перетц, В. П. (ред.). (1999). *Повесть временных лет* (Д. С. Лихачев, пер.). Санкт-Петербург: Наука.

БАН: Библиотека Российской Академии наук. Отдел рукописей, 21.3.14, л. 178.

Бычков, А. Ф. (ред.). (1885). *Летописный сборник, именуемый Патриаршею или Никоновскою летописью. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией, 10*. Санкт-Петербург: Типография министерства внутренних дел.

Войтович, Л. В. (2011). *Галицько-волинські етюди*. Біла Церква: Вид. О. Пшонківський.

Волощук, М. М. (2007). Обстоятельства казни в 1210 г. Игоревичей Черниговских: актуальные вопросы реконструкции русско-венгерских отношений начала XIII в. *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*, 1–2, 105–112.

Грицак, П. (1958). *Галицько-Волинська держава*. Нью Йорк: Обнова.

Гущин, О. Б. (1993). Вступ чернігівських Ольговичів в боротьбу за галицько-волинську спадщину: трагедія Ігоревичів. В *Галицько-Волинська держава: передумови виникнення, історія, культура, традиції: Міжнародна наукова конференція: тези доповідей та повідомлень* (Галич, 19–21 серпня 1993 р.). Львів, 95–97.

Екатерина II. (1901). *Сочинения императрицы Екатерины II на основании подлинных рукописей и с объяснительными примечаниями академика А. Н. Пыпина: в 12 т., 10*. Санктпетербург: Типография Императорской Академии Наук.

Кистерев, С. Н., Тимошина, Л. А. (ред.). (2000). *Софийская первая летопись старшего извода. Полное собрание русских летописей, 6/1*. Москва: Языки русской культуры.

Клосс, Б. М. (1980). *Никоновский Свод и русские летописи XVI–XVII веков*. Москва: Наука.

Клосс, Б. М. (1998). Предисловие к изданию 1998 г. В А. А. Шахматов (ред.), *Полное собрание русских летописей* (Т. 2: Ипатьевская летопись). Москва: Языки русской культуры, Е–N.

Котляр, М. Ф. (ред.). (2002). *Галицько-Волинський літопис. Дослідження. Текст. Коментар*. Київ: Наукова думка.

Кучкин, В. А. (отв. ред.). (2003). *Густинская летопись. Полное собрание русских летописей, 40*. Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин.

Лимонов, Ю. А. (1967). *Летописание Владимиро-Суздальской Руси*. Ленинград: Наука.

Лихачев, Д. С. (1976). *Слово о полку Игореве: историко-литературный очерк*. Москва: Просвещение.

Лихачев, Н. П. (1891). *Бумага и древнейшие бумажные мельницы в Московском государстве. Историко-археографический очерк*. Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук.

Майоров, А. В. (2001). *Галицко-Волинская Русь. Очерки социально-политических отношений в домонгольский период. Князь, бояре и городская община*. Санкт-Петербург: Университетская книга.

Махновець, Л. Є. (1989). *Про автора «Слова о полку Ігоревім»*. Київ: Видавництво при Київському державному університеті.

Насонов, А. Н. (ред.). (2000). *Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов. Полное собрание русских летописей, 3*. Москва: Языки русской культуры.

Новикова, О. Л. (ред.). (2004). Новгородская летопись по списку П. П. Дубровского. *Полное собрание русских летописей*, 43. Москва: Языки славянской культуры.

Норов, А. С. (ред.). (2001). Летопись по Воскресенскому списку. *Полное собрание русских летописей*, 7. 2-е изд. Москва: Языки русской культуры.

Пашуто, В. Т. (1950). *Очерки по истории Галицко-Волынской Руси*. Москва: Издательство Академии Наук СССР.

Пештич, С. Л. (1961). *Русская историография XVIII века*, 1. Ленинград: Издательство Ленинградского Университета.

Покровский, Ф. И. (ред.). (1910). Ермолинская летопись. *Полное собрание русских летописей*, 23. Санкт-Петербург: Типография М. А. Александрова.

Покровский, Ф. И. (ред.). (2000). Новгородская четвертая летопись. *Полное собрание русских летописей*, 4/1. Москва: Языки русской культуры.

Прицак, О. (упоряд.). (1990). Староруські київські і Галицько-Волинські літописи: Острозький список (Хлебніковський) і список Четвертинського (Погодинський). *Гарвардська бібліотека давнього українського письменства. Корпус текстів*, 8. Harvard: University Press.

Рыбаков, Б. А. (1971). «Слово о полку Игореве» и его современники. Москва: Наука.

Рыбаков, Б. А. (1972). *Русские летописцы и автор «Слова о полку Игореве»*. Москва: Наука.

Соловьев, А. В. (1964). Восемь заметок к «Слову о полку Игореве». *Труды Отдела древнерусской литературы*, 20, 365–385.

Софонович, Ф. (1992). *Хроніка з літописців стародавніх*. Київ: Наукова думка.

Стависький, В. (2005). *Київ і київське літописання в XIII столітті*. Київ: Видавничий дім «Киево-Могилянська академія».

Татищев, В. Н. (1964). *Собрание сочинений: в 8 т.* (Т. 4: История Российская. Ч. 2). Москва; Ленинград.

Тихомиров, М. Н. (ред.). (2004). Московский летописный свод конца XV века. *Полное собрание русских летописей*, 25. 2-е изд. Москва: Языки славянской культуры.

Толочко, П. П. (2005). *Давньоруські літописи і літописці X–XIII ст.* Київ: Наукова думка.

Толочко, О. (упоряд.). (2013). Густинський літопис. *Гарвардська бібліотека давнього українського письменства. Корпус текстів*, 11. Harvard: Harvard Ukrainian Research Institute.

Шахматов, А. А. (1916). *Повесть временных лет* (Т. 1: Вводная часть. Текст. Примечания). Петроград: Императорская археографическая комиссия.

Шахматов, А. А. (1998a). Предисловие. В *Полное собрание русских летописей* (Т. 2: Ипатьевская летопись). Москва: Языки русской культуры, III–XVI.

Шахматов, А. А. (ред.). (1998b). Ипатьевская летопись. В *Полное собрание русских летописей*, 2. 5-е изд. Москва: Языки русской культуры.

Шахматов, А. А. (ред.). (1998c). Приложение. Разнотечения из Ермолаевского списка. В *Полное собрание русских летописей* (Т. 2: Ипатьевская летопись). Москва: Языки русской культуры, 1–20.

Щавелева, Н. И. (2004). *Древняя Русь в «Польской истории» Яна Длугоша (книги I–VI): Текст, перевод, комментарии*. Москва: Памятники исторической мысли.

Dąbrowski, D. (2008). *Genealogia Mściśławowiczów. Pierwsze pokolenia (do początku XIV wieku)*. Kraków: Avalon.

Długossius, I. (1973). *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae. Liber quintus. Liber sextus*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Jasiński, K. (2001). *Rodowód Piastów małopolskich i kujawskich*. Poznań; Wrocław: Wydawnictwa Historyczne.

Szymański, J. (red.). (1974). *Katalogi biskupów krakowskich. Monumenta Poloniae historica. Nova series, 10/2*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

REFERENCES

Adrianova-Peretts, V. P. (Ed.). (1999). *Povest vremennikh let* (D. S. Likhachev, Trans.). Sankt-Peterburg: Nauka (in Old Church Slavonic, & Russian).

Biblioteka Rossiiskoi Akademii nauk. Otdel rukopisei, 21.3.14, ark. 178 (in Old Church Slavonic).

Bichkov, A. F. (Ed.). (1885). *Letopisnii sbornik, imenuemii Patriarsheyu ili Nikonovskoyu letopisyu. Polnoe sobranie russkikh letopisei izdannoe Arkheograficheskoi komissiei, 10*. Sankt-Peterburg: Tip. ministerstva vnutrennikh del (in Old Church Slavonic).

Voitovych, L. V. (2011). *Halytsko-volynski etyudy*. Bila Tserkva: Vyd. Pshonkivskiyi O. V. (in Ukrainian).

Voloshchuk, M. M. (2007). *Obstoyatelstva kazni v 1210 g. Igorevichei Chernigovskikh: aktualnie voprosi rekonstruktsii russko-vengerskikh otnoshenii nachala XIII v. Studia Slavica et Balcanica Petropolitana, 1–2, 105–112* (in Russian).

Hrytsak, P. (1958). *Halytsko-Volynska derzhava*. Niu York: Obnova (in Ukrainian).

Hushchyn, O. B. (1993). *Vstup chernihivskykh Olhovychiv v borotbu za halytsko-volynsku spadshchynu: trahediia Ihorevychiv*. In *Halytsko-Volynska derzhava: peredumovy vynyknennia, istoriia, kultura, tradytsii: Mizhnarodna naukova konferentsiia: tezy dopovovidei ta povidomlen (Halych, 19–21 serpnia 1993 r.)*. Lviv. 95–97 (in Ukrainian).

Yekaterina II. (1901). *Sochineniia imperatritsi Yekaterini II na osnovanii podlinnikh rukopisei i s obyasnitel'nimi primechaniyami akademika A. N. Pipina: v 12 t., 10*. Sanktpeterburg: Tipografiya Imperatorskoi Akademii Nauk (in Russian).

Kisterev, S. N., & Timoshina, L. A. (Eds.). (2000). *Sofiiskaya pervaya letopis starshego izvoda. Polnoe sobranie russkikh letopisei, 6/1*. Moskva: Yaziki russkoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Kloss, B. M. (1980). *Nikonovskii Svod i russkie letopisi XVI–XVII vekov*. Moskva: Nauka (in Russian).

Kloss, B. M. (1998). *Predislovie k izdaniyu 1998 g*. In A. A. Shakhmatov (Ed.), *Polnoe sobranie russkikh letopisei* (T. 2: Ipatevskaya letopis). Moskva: Yaziki russkoi kulturi, E–N (in Russian).

Kotliar, M. F. (Ed.). (2002). *Halytsko-Volynskiyi litopys: Doslidzhennia. Tekst. Komentar*. Kyiv: Naukova dumka (in Old Church Slavonic, & Ukrainian).

Kuchkin, V. A. (Ed.). (2003). *Gustinskaya letopis. Polnoe sobranie russkikh letopisei, 40*. Sankt-Peterburg: Dmitrii Bulanin (in Old Church Slavonic).

Limonov, Yu. A. (1967). *Letopisanie Vladimiro-Suzdalskoi Rusi*. Leningrad: Nauka (in Russian).

Likhachev, D. S. (1976). *Slovo o polku Igoreve: istoriko-literaturnii ocherk*. Moskva: Prosveshchenie (in Russian).

Likhachev, N. P. (1891). *Bumaga i drevneishie bumazhnie melnitsi v Moskovskom gosudarstve: Istoriko-arkheograficheskii ocherk*. Sankt-Peterburg: Tipografiya Imperatorskoi Akademii Nauk (in Russian).

Maierov, A. V. (2001). *Galitsko-Volinskaya Rus. Ocherki sotsialno-politicheskikh otnoshenii v domongolskii period. Knyaz, boyare i gorodskaya obshchina*. Sankt Peterburg: Universitetskaya kniga (in Russian).

Makhnovets, L. Ye. (1989). *Pro avtora «Slova o polku Ihorevim»*. Kyiv: Vydavnytstvo pry Kyivskomu derzhavnomu universyteti (in Ukrainian).

Nasonov, A. N. (Ed.). (2000). *Novgorodskaya pervaya letopis starshego i mladshogo izvodov. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 3. Moskva: Yaziki russkoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Novikova, O. L. (Ed.). (2004). *Novgorodskaya letopis po spisku P. P. Dubrovskogo. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 43. Moskva: Yaziki slavyanskoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Norov, A. S. (Ed.). (2001). *Letopis po Voskresenskomu spisku. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 7 (2nd ed.). Moskva: Yaziki russkoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Pashuto, V. T. (1950). *Ocherki po istorii Galitsko-Volinskoi Rusi*. Moskva: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR (in Russian).

Peshtich, S. L. (1961). *Russkaya istoriografiya XVIII veka*, 1. Leningrad: Izdatelstvo Leningradskogo Universiteta (in Russian).

Pokrovskii, F. I. (Ed.). (1910). *Yermolinskaya letopis. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 23. Sankt-Peterburg: Tipografiya M. A. Aleksandrova (in Old Church Slavonic).

Pokrovskii, F. I. (Ed.). (2000). *Novgorodskaya chetvertaya letopis. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 4/1. Moskva: Yaziki russkoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Pritsak, O. (Comp.). (1990). *The Old Rus' Kievan and Galician-Volhynian Chronicles: The Ostroz'kyj (Xlebnikov) and Četvertyns'kyj (Pogodin) Codices. Harvard Library of Early Ukrainian Literature. Texts*, 8. Harvard: University Press (in Old Church Slavonic, & English).

Ribakov, B. A. (1971). *«Slovo o polku Igoreve» i yego sovremenniki*. Moskva: Nauka (in Russian).

Ribakov, B. A. (1972). *Russkie letopistsy i avtor «Slova o polku Igoreve»*. Moskva: Nauka (in Russian).

Solovev, A. V. (1964). *Vosem zametok k «Slovu o polku Igoreve»*. *Trudi Otdela drevnerusskoi literatury*, 20, 365–385 (in Russian).

Sofonovych, F. (1992). *Khronika z litopysystiv starodavnykh*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Stavyskyi, V. (2005). *Kyiv i kyivske litopysannia v XIII stolitti*. Kyiv: Vydavnychyi dim «Kyievo-Mohylianska akademiiia» (in Ukrainian).

Tatishchev, V. N. (1964). *Sobranie sochinenii: v 8 t.* (T. 4: *Istoriya Rossiiskaya*. Ch. 2). Moskva; Leningrad (in Russian).

Tikhomirov, M. N. (Ed.). (2004). *Moskovskii letopisnii svod kontsa XV veka. Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 25 (2nd ed.). Moskva: Yaziki slavyanskoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Tolochko, P. P. (2005). *Davnoruski litopysy i litopysy X–XIII st.* Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Tolochko, O. (Comp.). (2013). *The Hustynja Chronicle. Harvard Library of Early Ukrainian Literature. Texts, 11.* Harvard: Harvard Ukrainian Research Institute (in Old Church Slavonic & English).

Shakhmatov, A. A. (1916). *Povest vremennikh let* (T. 1: Vvodnaya chast. Tekst. Primechaniya). Petrograd: Imperatorskaya arkhograficheskaya komissiya (in Russian).

Shakhmatov, A. A. (1998a). Predislovie. In *Polnoe sobranie russkikh letopisei* (T. 2: Ipatevskaya letopis). Moskva: Yaziki russkoi kulturi, III–XVI (in Russian).

Shakhmatov, A. A. (Ed.). (1998b). Ipatevskaya letopis. In *Polnoe sobranie russkikh letopisei*, 2 (5th ed.). Moskva: Yaziki russkoi kulturi (in Old Church Slavonic).

Shakhmatov, A. A. (Ed.). (1998c). Prilozhenie. Raznochteniya iz Yermolaevskogo spiska. In *Polnoe sobranie russkikh letopisei* (T. 2: Ipatevskaya letopis). Moskva: Yaziki russkoi kulturi, 1–20 (in Old Church Slavonic).

Shchaveleva, N. I. (2004). *Drevnyaya Rus v «Polskoi istorii» Yana Dlugosha (knigi I–VI): Tekst, perevod, kommentarii.* Moskva: Pamyatniki istoricheskoi misli (in Russian).

Dąbrowski, D. (2008). *Genealogia Mściśławowiczów. Pierwsze pokolenia (do początku XIV wieku).* Kraków: Avalon (in Polish).

Długossius, I. (1973). *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae. Liber quintus. Liber sextus.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe (in Latin, & Polish).

Jasiński, K. (2001). *Rodowód Piastów małopolskich i kujawskich.* Poznań; Wrocław: Wydawnictwa Historyczne (in Polish).

Szymański, J. (red.). (1974). *Katalogi biskupów krakowskich. Monumenta Poloniae historica. Nova series, 10/2.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe (in Latin).

Yaroslav KNYSH

PhD

Junior Researcher of the Department of the Medieval History
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8932-8322>

e-mail: jaroslav.knysh63@gmail.com

EXECUTION OF THE IHORIVYCHS IN GALYCH

The article analyzes the dramatic events of the late twelfth and early thirteenth centuries related to the struggle of the Rurikovich family, particularly the descendants of Ihor Sviatoslavovich, for control of the Galician principality after the death of Prince Roman Mstyslavovich. The author emphasizes political intrigues, interdynastic conflicts, betrayal of allies, and the exceptional cruelty of the events that resulted from these disputes. The central place in the study is occupied by the history of the capture of the Galician principality by the Ihorovychs (sons of Ihor Sviatoslavych), in particular Volodymyr, Sviatoslav and Roman, in 1206. The author shows how, after a short-term establishment in Galicia, the Ihorovychs lost power due to the resistance of the local nobility and population, who supported another contender, Prince Mstyslav as well as due to the cruel behavior of the Ihorovychs, towards local boyars.

Particular attention is paid to the tragic outcome of these events – the capture and public execution of the Ihorovychs. Svyatoslav and Roman were captured, blinded, and brutally murdered, which was a rare precedent in princely practice at the time. It is stated that this case was caused by excessive cruelty, disregard for local order, and betrayal of allies. Prince Volodymyr Ihorovychs, who was able to escape, avoids this fate, but loses his political influence.

The study analyzes sources, primarily chronicles, draws attention to the bias of certain reports, and emphasizes the moral and ethical assessment of these events in the historical memory of the time. The author interprets the «Galician tragedy» as the culmination of the ambitious but unfounded claims of the Ihorovychs to the Galician throne and as a symbol of the collapse of outside interference in the local political tradition.

The author summarizes that the defeat of the Ihorovychs was a logical consequence of the lack of support from the local elite, incompetent governance, and disregard for the moral and political norms of Rus. This episode demonstrated a paradigm shift in the power paradigm in the Galician principality, where the local nobility and community increasingly influenced the choice of the prince, turning the region into a kind of oligarchic republic.

Key words: the Ihorovychs, Galych, execution, nobility, Rus.

*Стаття: надійшла до редакції 28.05.2025
прийнята до друку 08.07.2025*